

6. Лосев А.Ф. Форма – Стиль – Выражение / Сост. А.А. Тахо-Годи; Общ. ред. А.А. Тахо-Годи и И.И. Маханькова/ А.Ф. Лосев. – М.: Мысль, 1995. – 944 с.
7. Леонтьев А.Н. Образ мира. Избранные психологические произведения: В 2-х т. Т.2. / А.Н. Леонтьев. – М., 1983. – 416 с.
8. Леонтьев Д.А. Личность в психологии искусства // Творчество в искусстве – искусство творчества / Под ред. Л. Дорфмана, К. Мартиндейла, В. Петрова, П. Махотки, Д. Леонтьева, Дж. Купчика / Д.А. Леонтьев. – Москва: Наука; Смысл, 2000. – 549 с.
9. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навч. посіб. / О.П. Рудницька. – К.: ТОВ Інтерпроф, 2002. – 270 с.
10. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: В 2 т. / С.Л. Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1989. – Т. 1. – 488 с.
11. Фроловская М.Н. Педагогический потенциал искусства/ М.Н. Фроловская // Искусство и образование. – № 3. – 2007. – С. 4-9.

У статті розглядається художньо-естетичний світогляд як основа професійної підготовки вчителів мистецьких дисциплін. Автор робить акцент на розвитку художньо-естетичного світогляду особистості як стрижня її культурного становлення й ставлення педагога до власної професійної діяльності.

Ключові слова: мистецтво, викладачі мистецьких дисциплін, художньо-естетичний світогляд, фахова підготовка, культурні цінності, художній образ, художнє сприйняття, художнє пізнання.

В статье рассматривается художественно-эстетическое мировоззрение как основа профессиональной подготовки учителей художественных дисциплин. Автор делает акцент на развитии художественно-эстетического мировоззрения личности как стержня ее культурного становления и отношения педагога к своей профессиональной деятельности.

In article considers of art and aesthetic outlook as basis of the professional training of the future experts of art disciplines. The author gives accent to development of art and aesthetic outlook of the person as core of cultural development and attitude of the teacher to the future professional activity.

Key words: art, teacher's of art discipline, art and aesthetic outlook, professional preparation, cultured value, artistic image, artistic perception, artistic knowledge.

УДК 376.54
ББК 74.200

П.О. Тадесв
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ У США

Актуальність і постановка проблеми. В Україні невелика кількість спеціальних досліджень вітчизняних учених, що стосуються оцінювання і пошуку талановитих до природничих наук учнів. А тому вивчення передового світового досвіду, в тому числі – досвіду США, з питання розробки навчальних програм для обдарованих у природничих науках школярів є актуальним. Для виявлення обдарованих учнів у цій галузі використовують стандартизований тест для ідентифікації здібностей. На жаль, використання стандартизованого письмового тесту не завжди дає змогу виявити обдарованих до природничих наук. Дехто не вміє виконувати тести, або не розуміє мову тесту, або ж володіє іншими здібностями, які не можна виявити за допомогою стандартного тесту.

Таблиці контрольних перевірок і оцінюючі масштаби (рейтингові шкали) іноді використовують для ідентифікації учнів, здібних до природничих наук. Ці методики дають опис учнів із високим рівнем здібностей до природничих наук, як здатних до ризику, наполегливих, допитливих і незалежних. Проте спостереження, як дитина виконує природничо-науковий експеримент, дає набагато більше, ніж стандартизована відмітка про досягнення цієї дитини або її здібності до цих наук.

На даний час у США опубліковано багато статей, у яких розглядаються прийоми роботи з розвитку і навчання обдарованих школярів у галузі природничих наук. Більшість з них є цікавими, однак приносять мало користі та матеріалів щодо розвитку здібностей обдарованих до природничих наук. Недостатньо нині описано діяльність учителя в роботі з такими дітьми, а також проблеми обдарованих дітей. Подібними недоліками характеризуються і комерційні проекти, спрямовані на ідентифікацію таких дітей. Однак, для роботи з природничо обдарованими дітьми розроблені модульні програми, наприклад для учнів 4-х і 5-х класів, що дають змогу швидше й якісніше засвоювати матеріал.

Хороший навчальний план або програма з природничих наук дає можливість учням ставитися до цих дисциплін, як учні ставляться до науки. Це значить, що учні потребують зосередження на питаннях і проблемах, які важливі для них, а також знаходити вирішення реально важливих у науці проблем, проявляючи вміння працювати руками і головою. Учні повинні працювати індивідуально або в групах, обмінюючись своїми відкриттями та вагомими висновками. Це значить, що вони не знаходять відповіді на свої запитання перед початком дослідження, подібно до того, як не знають результату своєї праці повари, що користуються рецептами книги для приготування їжі. Для обдарованих до природничих наук учнів дуже важливо досліджувати глибину ідеї, яка повинна носити передусім комплексний характер і потребувати для вирішення абстрактного мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначалося раніше, досить мало є наукових доробок зі створення навчальних програм для обдарованих до природничих наук школярів.

У Сполучених Штатах Америки в цій галузі здійснено дослідження двох напрямів напрацювань. У першу чергу – це наукові модулі Коледжу Вільяма і Мері [11] та результати досліджень проектів Spring та Spring II [12].

Мета статті: описати інноваційні підходи до побудови навчальних програм з природничих дисциплін для обдарованих школярів у США. Основну увагу маємо сконцентрувати на висвітленні наукових одиниць, розроблених Центром навчання обдарованих коледжу Вільяма і Мері (штат Вірджинія), а також охарактеризувати інші підходи до побудови навчальних програм з природничих дисциплін для обдарованих школярів.

Виклад основного матеріалу. Упродовж останніх двадцяти років Центром освіти обдарованих Коледжу Вільяма і Мері (США) розроблено сім програмних модулів для навчання обдарованих школярів початкової та середньої школи. Ці програмні модулі часто називають науковими одиницями. Метою кожного модуля є надання можливості обдарованим учням здійснювати дослідження наукових проблем. Вивчаючи наукові одиниці учні досліджують проблеми справжньої науки: збирають і аналізують інформацію, оцінюють результати, навчаються спілкуватися та розуміти один одного. Навчально-методичні матеріали з наукових одиниць включають підручники для роботи з учнями, які характеризуються високими інтелектуальними здібностями. Комплект матеріалів включає загальні методичні вказівки для використання проблемно-орієнтованих підручників учителями, учнями та батьками.

Керівником усіх проектів із розроблення наукових одиниць була і залишається у даний час доктор Джойс Ван Тассел-Баска – професор педагогіки, до недавнього часу виконавчий директор центру освіти обдарованих у Коледжі Вільяма і Мері у Вірджинії.

Рамки цієї статті не дозволяють висвітлити педагогічний шлях однієї з найвизначніших сучасних дослідниць у галузі обдарованості Джойс ВанТассел-Баски, однак ми проаналізуємо основні її педагогічні досягнення.

До переїзду у Коледж Вільяма і Мері Джойс Ван Тассел-Баска заснувала Центр розвитку талановитих дітей у Північно-Західному університеті. Вона також обіймала посаду директора Центру обдарованих у Іллінойсі, регіонального директора Центру з роботи

обдарованих у Чикаго, координатора програм у Толедо, також працювала вчителем обдарованих учнів старшої школи, де викладала англійську та латинську мови. Вона працювала консультантом з роботи з обдарованими у всіх 50 штатах, а також у Департаменті Освіти США та Асоціації директорів середніх шкіл. Доктор Джойс Ван Тассел-Баска також неодноразово проводила консультації щодо проблем обдарованості на міжнародному рівні: в Австралії, Новій Зеландії, Угорщині, Іорданії, Сінгапурі, Об'єднаних Арабських Еміратах.

Доктор Ван Тассел-Баска опублікувала 20 книг, понад 345 статей у журналах та доповідей на конференціях із досвіду роботи шкіл. Серед її книг найвідоміші: «Розширений навчальний план(програма) для навчання обдарованих» (3-є видання) (2006) у співтоваристві з Tamra Stambaugh; «Програма для обдарованих учнів (2004); «Розроблення і використання програми оцінювання освіти обдарованих та її удосконалення» (2004) у співавторстві з AnnicFeng; «Змістова програма для обдарованих учнів» (2003).

Вона також була редактором журналу «Gifted and Talented International» з 1999 по 2005 рік.

Ван Тассел-Баска є володарем багаточисельних нагород державної асоціації вищої освіти штату Вірджинії (1993), а також Національної асоціації обдарованих (1997), міжнародних нагород (Кембридж, Англія, 1993; Нова Зеландія - 2000).

Джойсі Ван Тассел - Баска та її колеги з коледжу Вільяма і Мері розробили програму з природничих наук, яка включає сім наукових одиниць для учнів, починаючи від першого до восьмого класу.

Ці модулі розвивають таке широке поняття як системність і мають проблемну спрямованість. Головна увага модулів зосереджується на знаходженні вирішення проблеми поряд з її вивченням. В цілому, в модулях міститься матеріал з хімії, фізики, біології, археології та охорони навколишнього середовища. Матеріали модулів спрямовані на виконання практичних завдань у класі. Структура програми така: два модулі відведено для вивчення у ранньому шкільному віці, наступні два - на елементарному «початковому рівні» і три модулі - для вивчення в середніх класах. Ці модулі широко використовуються як у США так і за кордоном. Всі сім модулів пройшли курс ефективного дослідження й апробації. Кожний модуль містить вступну частину, плани уроків, відомості щодо кінцевого оцінювання знань, а також рекомендовану літературу. До складу модулів входять зошити для учнів, з якими вони працюють безпосередньо в класі. Ці модулі одержали схвалення і підтримку фонду Департаменту освіти США.

Охарактеризуємо кожний із цих модулів, які мають, на наш погляд, нетрадиційні назви [12]:

1. Запилена посудина.

Цей модуль розроблено для обдарованих до природничих дисциплін учнів 1-х - 3-х класів. Учні намагаються визначити, чому одне з маленьких міст стає брудним, запиленим, із закладами та магазинами, які виведені з бізнесу. Вони складають план, як допомогти місту перебороти всі ці негативні явища. Основними темами вивчення при цьому є вирощування рослин, садіння дерев, геологія, землеробство, екологія.

2. Яка знахідка!

У цьому модулі, створеному для учнів 1-х-3-х класів, обдаровані діти стають археологами, які проводять розкопки й визначають історичні цінності предметів. В цьому модулі відводиться надзвичайно важлива роль історії та культурі. Він служить прикладом інтегрованого підходу: поєднання природничої та суспільної науки. Важливість цього модуля полягає в тому, що можна придумувати серії інших міжпредметних зв'язків.

3. Кислоти, скрізь кислоти .

Цей модуль характеризується великою кількістю матеріалу про кислоти. Працюючи з ними, учні вирішують проблеми щодо структурування викидів у навколишнє середовище, вивчають важливі властивості кислот, основ, процес нейтралізації та вплив випаровування на

оточуючі екосистеми. Згідно з розробками Джойс Ван Тассел-Баска, у книзі «GuidetoTeachingaProblem – BasedScienceCurriculum» цей модуль включає 45 експериментальних уроків і рекомендований для роботи з обдарованими учнями з 4-х - 6-х класів.

4. Місто електрики.

Цей модуль також розроблений для учнів 4-х - 6-х класів. Учні мають за мету визначити електричні вимоги (умови) щодо роботи великого рекреаційного закладу, в їхньому місті. При цьому діти вивчають електрику, енергозбереження, конструкцію моделей, школу, метеорологію.

5. Гарячі жезли.

Незважаючи на назву, цей модуль для учнів 4-х-6-х класів пов'язаний не з тепловою, а з ядерною енергетикою. Учня дається сценарій створення в місті підприємства, пов'язаного з ядерною енергетикою. Основна проблема пов'язана з тим, щоб визначити на основі дослідження, чи закривати дане підприємство чи розширювати його далі. Ця тема містить аналіз Чорнобильської аварії, вплив ядерної енергії, ядерні решітки та інші негативні явища.

6. Зникаюча затока.

Основою цього модуля є вивчення викидів у навколишнє середовище і його забруднення. Учня 6-8 класів необхідно визначити, чому певний водний світ зникає з затоки. Розглядаються при цьому такі дисципліни, як економіка, екосистемні забруднення, вміння читати топологічні карти.

7. Ні – великому скупченню людей.

У цьому модулі учні вивчають матеріал про клітини, імунітет, хвороби. За основу дослідження береться вивчення хвороби туберкульоз. Для учнів 6-8 класів центральними проблемами вивчення стають інфекційні хвороби, біологія клітини, інфекція, хвороби і їх профілактика.

З метою перевірки дієвості наукових одиниць коледжу Вільяма і Мері було проведено Національне дослідження ефективності навчального плану з природничих наук для учнів з високим рівнем здібностей після проходження ними 20-36 – годинного курсу. Не дивлячись на те, що науковцями коледжу було розроблено і впроваджено у практику навчання сім наукових одиниць, це дослідження стосувалося лише наукової одиниці «Кислоти, кислоти скрізь», оскільки цей модуль був найбільш поширений і впроваджений у навчальний процес 15 округів у семи штатах США. Всі розділи цієї наукової одиниці базуються на моделі об'єднаного навчального плану, розробленого Джойс ВанТассел-Баскою. У цій моделі основні акценти ставляться на поглиблене вивчення змісту, вміння реалізовувати процеси на високому рівні та різних аспектах концепції. В силу важливості цієї моделі охарактеризуємо її складові[7].

Американська дослідниця запропонувала три різних моделі навчальної програми для обдарованих школярів [13]:

- модель опанування змістом;
- модель дослідження «процесу-продукту»;
- модель теоретичного пізнання.

Модель опанування змістом спрямована на важливості вмінь і понять, необхідних у навчанні школярів у межах попередньо визначеної галузі дослідження. Обдаровані діти при цьому заохочуються до швидкого руху у засвоєнні предметного змісту. Американською дослідницею експериментально перевірено, що використання цієї моделі дає можливість обдарованим дітям зменшити приблизно на одну третину час на проходження звичайного навчального плану з математики у початковій школі.

У моделі «процес-продукт» основна увага акцентується на набутті дослідницьких умінь, які дозволяють учням розробити та одержати високоякісний продукт або результат. Ця модель характеризується високим рівнем партнерської роботи, вчителя, практики й учня.

При цьому консультації та самостійні роботи є домінуючими для моделі «процес-продукт». Важливим застереженням щодо використання другої моделі навчальної програми може бути факт, що у початковій школі її використання може знецінювати елемент основного змісту традиційної навчальної програми та переоцінювати стратегії, спрямовані на самостійне навчання обдарованих учнів на цьому етапі розвитку. Однак, ця модель є дуже вдалою для складання навчальних програм з природничих дисциплін і математики.

Модель теоретичного пізнання спрямована на збагачення розуміння та оцінювання талановитими учнями системи знань, а не окремих її елементів. Вона спрямована на демонстрацію учням ключових ідей, тем і принципів галузі знань з метою трансформації відповідних схем і їх поширення в майбутньому за допомогою нових приладів. Учителю у цій моделі виконує роль особи, яка задає запитання, а пізніше - інтерпретовані питання подає для обговорення обдарованим учням. Очевидно, що недоцільним є обрання лише однієї моделі при плануванні відповідної навчальної програми на певний проміжок часу, бо кожна модель відповідає різним характеристикам чи потребам обдарованих учнів, а також їхнім віковим особливостям.

Національне дослідження ефективності навчального плану з природничих дисциплін демонструє важливість високоефективних навчальних планів у створенні обґрунтованих програм для обдарованих учнів у школах та ілюструє підхід до їх оцінювання, який може бути відтворений у інших програмах, в яких є кінцевим результатом, очікуваним від учня.

Результати дослідження наполегливо рекомендують, щоб використання навчальних одиниць Вільяма та Мері, заснованих на проблемі, збагачувало навчання, незалежно від моделей групування, які застосовуються, та мало позитивний вплив на мотивацію учнів до навчання. Ретельне врегулювання згідно з національними науковими стандартами та більшістю державних стандартів дозволяє використання навчальної одиниці як фундаментальної частини будь-якої програми реформування навчального плану.

Інформація про впровадження наукової одиниці «Кислоти, кислоти скрізь» відображає відношення вчителів до неї, особливо з точки зору інтересу учнів та їх мотивації.

За останні роки Центром навчання обдарованих Коледжу Вільяма і Мері розроблено багато інших наукових одиниць, які впроваджуються у практику роботи з обдарованими дітьми у багатьох штатах США. Серед них «Популяція тварин» («AnimalPopulation») [2], «Метеоролог» («WeatherReporter») [9] та багато інших [3; 4; 6; 8; 10].

Обидва проекти Spring та Spring - II започатковані програмою Gacob K. Gants. Ці програми очолювали Говард Спікер (Howard Spicker) і Шерм Амідор (Sherley Aamidor) і вони були створені для обдарованих учнів із сільської місцевості центрально-західних штатів США. До складу програми навчання та підручників обдарованих школярів входять як мінімум два модулі - наприклад, вода і лісове господарство. Ці обидва модулі мають тісні міжпредметні зв'язки й підпорядковані Національним науковим стандартам. Диференціація була проведена з використанням Таксономії Блума, пов'язаної з поведінкою учнів на шести рівнях: знання розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання. Для створення цих модулів використовувалась теорія множинного інтелекту Гарднера. Особливістю роботи в цих модулях є використання досвіду взаємодії різних культур на уроках (індіанської, афроамериканської, мексико-американської, тощо).

Багато авторів розробили свої програми навчання для обдарованих доприродничих наук. Наукові принципи дослідження, процеси та концепції з вивчення земної поверхні, фізики та людського життя були введені у навчання обдарованих учнів 8 класів і розроблені Laurence Hall of Science, University of California at Berkeley за підтримки Національної фундації природничих наук.

Дуже важливими матеріалами вважаються програми фундації з реформування навчальних планів з природничих дисциплін (Science Curriculum Improvement Studi (SCIS).

Ці матеріали стосуються навчання обдарованих школярів шостих класів за темами дослідження навколишнього середовища та фізики земної поверхні.

Модулі Delta Science спрямовані на розвиток концептуального та критичного мислення учнів восьмих класів при вивченні життя на поверхні землі, фізики та її різних галузей. Учителі, що працюють з обдарованими дітьми, можуть використовувати матеріали і програми цих комерційних проєктів.

Однак, вибір хороших програм для початкового етапу роботи з обдарованими дітьми не досить багатий. Водночас природничі науки стають популярним об'єктом вивчення американської нації і тому зростає кількість матеріалів для вивчення обдарованими учнями в цій галузі.

Висновки. Аналіз навчальних програм з природничих дисциплін для обдарованих школярів у США дозволив виділити декілька їх видів: наукові одиниці Коледжу Вільяма і Мері, програми Spring та Spring II та деякі комерційні програми. Лише наукові одиниці Коледжу Вільяма і Мері відповідають критеріям ефективності, що підтверджено Національним дослідженням.

Література:

1. A Guide to Key Science Concepts. – TX: Prufrock Press Inc., 2004. – 66 p. (College Of William and Mary & Mary's Center for Gifted Education).
2. Animal Populations: A Study of Physical, Conceptual, and Mathematical Models. – [second edition]. – Iowa: Kendall/Hunt Publishing Company, 2007. – 252 p.
3. Dig It!: A Third Grade Earth/Space Science Unit: [Project Clarion]. – TX: Prufrock Press Inc., 2007. – 163 p. (College Of William and Mary & Mary's Center for Gifted Education).
4. How the Sun Makes Our Day: a Kindergarten and First Grade Earth/Space Science Unit: [Project Clarion]. – TX: Prufrock Press Inc., 2007. – 212 p. (College Of William and Mary & Mary's Center for Gifted Education).
5. Notes From a Scientist. – TX: Prufrock Press Inc., 2007. – 11 p. (College Of William and Mary & Mary's Center for Gifted Education).
6. Survive and Thrive: Kindergarten and First Grade Life Science Unit: [Project Clarion]. – TX: Prufrock Press Inc., 2007. – 187 p. (College Of William and Mary & Mary's Center for Gifted Education).
7. VanTassel-Baska J., Bass G., Ries R., Poland D., Avery L. D. A National Study of Science Curriculum Effectiveness With High Ability Student // Curriculum for gifted and talented students / edited by Joyce VanTassel-Baska– California: Corvin Press, 2004. – P.147–166.
8. Water Works: Project Clarion Science Unit for Primary Grades / edited by Lacy Elwood. – TX: Prufrock Press Inc., 2008. – 129 p. (College Of William and Mary & Mary's Center for Gifted Education).
9. Weather Reporter: A Second Grade Earth Science unit: [Project Clarion]. – TX: Prufrock Press Inc., 2007. – 182 p. (College Of William and Mary & Mary's Center for Gifted Education).
10. What's the Matter?: Project Clarion Science Unit for Primary Grades / edited by Lacy Elwood. – TX: Prufrock Press Inc., 2008. – 149 p. (College Of William and Mary & Mary's Center for Gifted Education).
11. Acid, Acid Everywhere: Exploring Chemical, Ecological, and Transpiration Systems. – [second edition]. – Iowa: Kendall/Hunt Publishing Company, 2007. – 227 p. (College Of William and Mary & Mary's Center for Gifted Education).
12. Encyclopedia of Giftedness, Creativity, and Talent, 2 Volume Set
<http://ebook30.com/science/psychology-behavior/143029/encyclopedia-of-giftedness-creativity-and-talent-2-volume-set.html>
13. VanTassel-Baska J. Effective curriculum and instructional models for talented students. CiftedChildQuarterly. 1986 30 (4)p. 164-169

У статті здійснено аналіз навчальних програм з природничих дисциплін для обдарованих школярів у США. Основна увага зосереджена на наукових одиницях Коледжу Вільяма і Мері та Національному дослідженні їх ефективності.

Ключові слова: наукові одиниці, навчальні програми, обдаровані школярі.

В статье проанализированы учебные программы естественных дисциплин для одаренных школьников США. Основное внимание сосредоточено на научных единицах Колледжа Вильяма и Мэри, а также Национальному исследованию их эффективности.

The article deals with the analysis of sciences curricula for gifted students in the USA. The main attention is paid to William and Mary College scientific units and National research of their effectiveness.

Key words: scientific units, curricula, gifted students.

УДК 373.542

ББК 74.200

М.І. Тадесва
м. Рівне, Україна

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Актуальність і постановка проблеми. Роль мотивації в оволодінні іноземною мовою велика, особливо це стосується вивчення англійської мови, яка зараз служить мовою міжнародного спілкування і є самою розповсюдженою в Європі і світі. Кожна друга освічена людина в Європі володіє англійською мовою. З кожним роком ця мова проникає все більше в усі сфери нашого життя, що зумовлено багатьма факторами: економічними, політичними, стратегічними, культурними і побутовими. Студенти, які вступають в життя, мають бути конкурентно спроможними, тобто мати високий освітній рівень, володіти міцними знаннями і здібністю швидко приймати самостійне рішення, працювати з інформацією, що пов'язана з іншими галузями знань, зокрема, іноземними мовами.

Навчати англійської мови, як будь-якої іноземної, потрібно з раннього дитинства і навчати так, щоб після закінчення загальноосвітньої школи дитина могла вільно розмовляти, розуміти іноземців та обговорювати з ними різні теми, що носять спільний інтерес. Тому основною метою навчання іноземній мові є навчання комунікації або спілкування. Комунікація – це не тільки успішне володіння аспектами іноземної мови, але й важливе значення в міжособистісних відносинах у спілкуванні між людьми [7]. Важливо переконатися, що учні не тільки знають, про що говорять, але й мають велике бажання говорити іноземною мовою.

Багато шкіл не мають можливості підтримувати постійні зв'язки з носіями мови, запрошувати їх, проводити різні зустрічі для «живого» спілкування дітей, щоб послухати правильну вимову, навчитися новому, знайти відповіді на поставлені запитання. Та, не дивлячись на всі ці проблеми, учитель повинен мотивувати учнів до вивчення іноземної мови і підвищувати цю мотивацію, адже вона відіграє важливу роль при навчанні іноземній мові. У сучасній школі помічниками вчителя, який може стимулювати учнів до вивчення іноземної мови, є використання постійно діючих аудіовізуальних засобів навчання. Вони, звичайно, не можуть замінити живе спілкування з людиною, але існують різноманітні комп'ютерні програми, відеоматеріали, які дають можливість для безпосереднього спілкування з носіями мови, обговорення різних проблем, дискусії тощо.

Мета статті. У нашому дослідженні основну увагу приділяємо аналізу мотивації навчання іноземній мові і способів її підвищення в процесі шкільного навчання іноземним мовам у країнах Європи, Росії та в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зарубіжній педагогіці питанням мотивації вивчення іноземних мов приділялось достатньо уваги. У психології мотивація розглядається як стан організму, що готовий до дії (Reber, 1985). Дуже часто це явище трактують як «порив», а ще точніше визначення дав Miller (1978): як біологічні, соціальні і психологічні якості, які захищають від лінощів і є поштовхами до дії. Педагогічні цілі включають у поняття мотиву Н. Komorowska (1978), R. Wensel (1994), виділяючи внутрішні і зовнішні мотиви [12].